

PADALO LISTÍ

JIŘÍ ŠOTOLA

PADALA JABLÍČKA

Fráňa Šrámek
TŘI VOJÁKY, TŘI BODÁKY

Tři vojáky, tři bodáky
dali na cestu,
abych věděl, kudy, kudy
cesta k arestu.

Já vím, páni: tudy, tudy,
kde moc kamení,
podél cesty stromy holé,
nebe v plameni.

Kdo je jednou okrvavil
na těch kamenech,
holých stromů píseň slyšel
a čet v plamenech,

ten se dívá potměšile
jaksi pod brvy,
a co dýchá, všechno voní
divně po krvi.

Stále mu to připomíná
jednu z oněch chvil,
kdy těm větvím holých stromů
cosi přislíbil . . .

Pěší ptáci Jiřího Šotoly

„Voják netoliko řečmi se dorozumívá. Voják vymění kostku špeku za hylznu a život jde dál. Voják vyrobí z té hylzny zapalovač a vymění ho za civilní kalhoty a kalhoty schová pod prýčnu a život jde dál. Voják se vojáka nebojí. Dokud jsou každý sám a každý jinačí a dokud se neforykuje do Istrie ani necurukuje zapálenou haličskou pšenici. Voják buď žije, nebo umírá. Aťsi je z jakélibo mocnosti. Voják se těší, že skončí válka, a je mu dovoleno vytáhnout si slámku nebo si hodit penízkem nebo se dotázat kartářky, dožije-li se té parády. A s nohou-li jednou, žádnou nebo s oběma. Možností není přemoc. Život vojáka je prostý.“

(J. Šotola: Malovaný děti)

Věcný, nesentimentální, a přece nadějeplný pohled na život charakterizuje Jiřího Šotolu od jeho vstupu do literatury.

Rodák z východočeských Smidar (1924), příslušník generace, jejíž křídla těžce pošramotila válka, se vydal do literatury trochu oklikou. V r. 1951 absolvoval studium divadelní režie na pražské DAMU a zapsal se do historie severomoravského divadelnictví jako režisér zahajovací inscenace Severomoravského divadla v Šumperku, Ostrovského „Výnosného místa“.

Krátké divadelní působení v Šumperku a Hradci Králové však bylo brzy přerušeno přesunem jeho tvůrčího zájmu do oblasti poezie. Ve druhé polovině 50. let se představil jako jedna z předních osobností literárního časopisu „Květen“, která přinesla pod programovým heslem „poezie všedního dne“ nový, svěží závan do naší poezie, zbytnělé v předchozím období přebujelým patosem. V generaci Května reprezentoval J. Šotola (vedle např. M. Holuba, lékaře-mikrobiologa a básníka) věcný, střízlivý názor na život, nevyhýbající se ani ostře ironickým postřehům (na rozdíl od emotivně lyrické větve básníků této generace, jakým byl např. M. Florian).

Tvůrčí práce básnická, intenzivní redakční práce v literárních časopisech, k tomu pak práce překladatelská, již k nám záslužně uváděl generačně a pocitově blízké básníky nové vlny sovětské poezie po XX. sjezdu KSSS, to vše spolu-vytvářelo první vrcholné období Šotolova díla, kdy se J. Šotola řadil k předním osobnostem našeho literárního života.

S postupující životní zralostí se pak jeho zájmy přesouvaly do jiných literárních druhů, které obsahují možnost širšího a hlubšího postižení života ve všech jeho souvislostech. Ne náhodou směřoval témata svých próz do historie, neboť historické téma mu umožňovalo jistý nadhled a tím i hlubší ponor do života.

Literární kritik dr. M. Pohorský charakterizoval Šotolovu prózu takto: „Svou představu historického románu orientuje tak, aby bylo vidět tu část minulosti, jež obvykle zůstává ve stínu. Všimá si především pěších figur na šachovnici dějin. Z jejich životopisu pak zaznamenává hlavně nezdařené, tragikomické až absurdní stránky, omyly a slabosti. Pozoruje jejich chování a rozhodování, když jsou zasaženy událostmi, které přesahují jejich obzor a jejich síly. A nejraději je nechává trmácet se na malém prostoru důvěrně známého východočeského kraje.“ (Tam někde ostatně začíná i končí náš příběh Kadeta a Anny.)

Jeho konfrontace „obyčejného“ člověka s „velkou“ historií přináší vážné otázky po objektivním smyslu života jednotlivce v rámci možností dané doby. V jeho tvůrčí perspektivě se ze spleti dějin vynořují konkrétní neradostné zkušenosti a každodenní starosti lidí, kteří jako by se s pohybem dějin mýjeli. Vzdálenost mezi jejich osobním životem a „velkou“ historií, reprezentovanou skutečnými historickými osobnostmi, je obrovská a nedohledná.

Týká se to už hrdinů první Šotolovy prózy z r. 1969, „Tovaryštva Ježíšova“, stejně jako tragikomického antihrdiny románu „Svatý na mostě“, Johánka z Pomuku zvaného Jan Nepomucký. Nejvíce tento rozestup mezi človíčkem a historií narůstá v historické situaci, která představuje největší ohrožení života, ve válce.

Matěj Kuře, potulný loutkářský principál, další z rodu Šotolových „hrdinů“, hlavní postava románu „Kuře na rožni“, zachycený v posledních letech svého života v období mezi dvěma bitvami napoleonských válek (bitvou u Marenga v r. 1800 a bitvou u Slavkova — 1805), taky nezažije žádné trvalejší štěstí nebo pocit naplněné touhy. Nenajde žádnou pevnější lidskou soudržnost. Ukřívá se jako vojenský zběh, osamoceně bloudí, aniž by chápal smysl okolního dění. Ani těch bitev, jimž je přítomen, se vlastně nezúčastní; ty projdou mimo něho jako ostatně dějiny lhostejné k člověku vůbec. V ohni válečných požárů je hrdina obracen jako kuře na rožni. Stejně tak jako Marcel Flanderka, tragikomická hlavní postava novely „Malovaný děti“, jejíž děj je situován do období první světové války. Oba jsou to „pěší ptáci“, kterým chybějí křídla smysluplného životního cíle, a tak končí pod koly dějin. Šotolův autorský pohled je k nim do jisté míry účastný, ale jen do jisté míry. Zároveň je i kritický — k člověku bez cíle i ke lhostejné historii. A tím je právě věcný, nesentimentální. J. Šotola jej sám charakterizoval dosti výstižně:

„Náš svět je složen z nejrůznějších, protikladných skutečností. A my nemáme právo zjednodušovat. Nemáme právo vybrat si předem pozorovací místo, odkud je zkresleně vidět jen to čisté a krásné — anebo jen to špinavé a choré. My máme povinnost registrovat, vidět, prožít svět celý. Tak jak je. Hvězdy i bláto. A nad úhrnnou realitou tohoto světa teprve hledat jeho smysl, jeho krásu, jeho budoucnost, zvedat vzhůru vše jeho dobré a škrtit vše jeho zlé.“

V závěrečné větě je zcela jasně vyjádřeno, že Šotolův náhled na život není náhledem nezúčastněného pozorovatele, ale že je výzvou. Výzvou k člověku, aby nebyl jen pasivním účastníkem historických událostí, ale aby se snažil historii aktivně spoluvytvářet. A nevádí, že je někdy ve své vzpouře proti okolnostem doby slabý, jako Kadet z naší hry, důležité je už samotné aktivní gesto směrem k životu a historii. V tom je do naší současnosti vedená katarze Šotolovy hry „Padalo listí, padala jablíčka“.

Ladislav Slíva

Vedoucí výroby a technického provozu: ing. Ivan Bílek. Vedoucí jevištního provozu: Stanislav Janeček. Vedoucí dekoračních dílen: ing. Otto Gruszka. Vedoucí výroby kostýmů: Eliška Zapletalová. Jevištní mistři: Jiří Vaněk, Josef Maděra. Mistr osvětlení: Milan Kubala. Mistr elektroakustiky: Bořivoj Wojnar. Mistr vlásenkárny: Zdzisław Pęciak. Mistr rekvizitárny: Eva Wiesnerová. Mistr garderoby: Zlata Nezhybová.

Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha.

**Státní divadlo v Ostravě
nositel Řádu práce**

Jiří Šotola

PADALO LISTÍ, PADALA JABLÍČKA

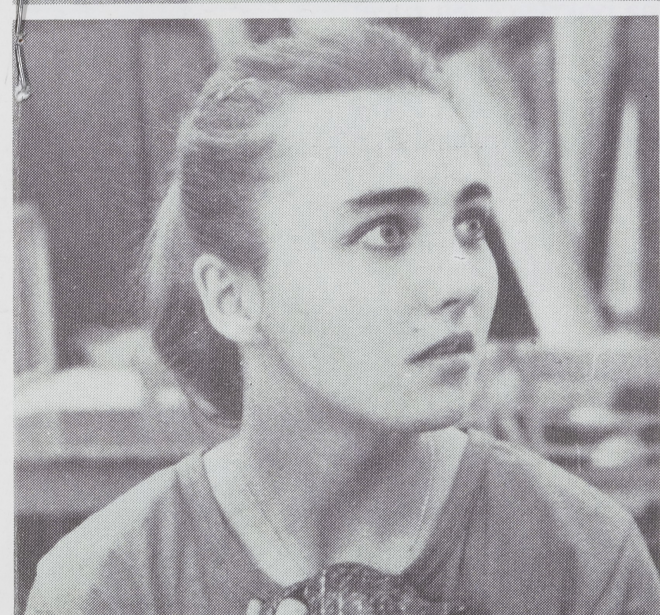
Hra o 2 dílech

Režie: Karel Brynda
Scéna: zasl. um. Vladimír Šrámek, nositel vyznamenání Za vynikající práci
Kostýmy: Eliška Zapletalová
Scénická hudba: Jan Tomšíček
Dramaturg: Ladislav Slíva

Vdova	Jana Lukešová
Vojtišek	Tomáš Jirman
Anna	Apolena Veldová
Šťastný	zasl. um. Karel Vochoč
Oberst	František Šec
Lydie	Alexandra Gasnářková
Kadet	Karel Vlček
Lajtnant Bohumil	Václav Antoš
Dora	Irena Rozsypalová
Lajtnant Rudi	Jan Miller
Antonie	zasl. um. Zora Rozsypalová
Kuchynka	Miroslav Horák
Číšník	Jan Fišar

Představení řídí: Soňa Francová
Text sleduje: Věra Kohoutová

**Premiéra k Mezinárodnímu roku míru 30. března 1986
v Divadle Zdeňka Nejedlého**

Fráňa Šrámek
VOJÁK V POLI

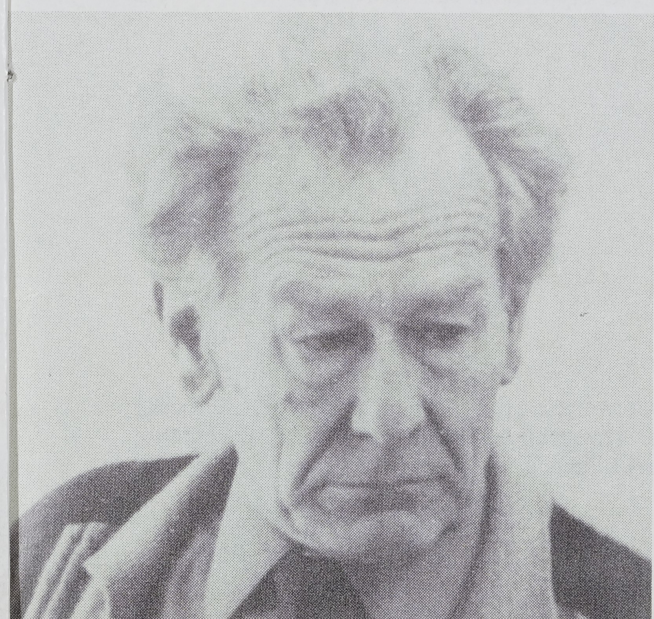
Vrátím-li se domů — — půjdu naší ulicí,
půjdu naší ulicí, pomalu a tiše,
shledám se s chodníkem, se všemi okny,
promluví někdo, neodpovím.

Pak ale uvidím, pak ale uvidím
podivnou věc. Seschnu se touhou,
až já ji uvidím, až já ji uvidím,
a já jí řeknu: Domečku, krbe můj, hnízdo . . .!

Na každém schůdku, ach, jak se seschnu,
to bude bitva! To bude bojování,
vstříc mi půjde krásná paní,
do hluboké trávy padnu, do hluboké trávy.

Do hluboké trávy — — Vrátím-li se domů,
usednu k ženě, tři dny z ní nespustím očí.
V noci budu u ní tiše spát. Ráno
krásné, ach, krásné budou na pokrývce její ruce.

Povím jim všechno. A budu čist. Pak vstanu,
zaliji květiny v oknech. Naleznu pod jejich lístky
zelený, blažený život. Budu jak rolník a pastýř.
Nebudu voják. To bude krásné.

Jiří Šotola — Přehled díla

- Básnické sbírky:** Svět náš vezdejší
Venuše z Mélu
Poste restante
Hvězda Ypsilon
Podzimníček
Co a jak
- Prózy:** Tovaryšstvo Ježíšovo
Kuře na rožni
Svatý na mostě
Malovaný děti
- Divadelní hry:** Ajax
Cesta Karla IV. do Francie a zpět (uvedeno činohrou SDO v r. 1980)
Možná je na střeše kůň
Pěší ptáci
Padalo listí, padala jablíčka
A jenom země bude má
- Televizní hry:** Waterloo
Bellevue
Smrt císaře a krále Karla IV.
1. máj 1890
- Rozhlasové hry:** Svoji jsou svoji
Nejlepší pérák pod sluncem
- Překlady:** zejména ze sovětské poezie (B. Pasternak, M. Lgovskij, L. Zabolockij,
B. Sluckij, V. Solouchin)

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce. Redakce programu: dr. Ladislav Slíva. Obálka a grafická úprava: Mirek Tittler. Fotografie ze zkoušky: Josef Hradil. Typografická spolupráce: Anna Zajacová. Výtiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7, R 3680. Cena programu 3 Kčs. o 380011886

STÁTNÍ DIVADLO OSTRAVA

NOSITEL ŘÁDU PRÁCE